

VÄST SAHARA

Nr 4 2016 Pris 30 kronor

Ett enda misstag
kan ge krig

4

MINURSO-chef
mot strömmen

6

Reportage från
flyktinglägren 1976

12

INGEN KRAFT I FN

Utgives av
Föreningen Västsahara
och utkommer med fyra
nummer per år.
ISSN 1652-2052

**Ansvarig utgivare
och redaktör:**
Lena Thunberg

Redaktionsråd:
Kerstin Bjurman
Ulla-Karin Karlson
Arto Valtonen
Monica Zak

Grafisk form:
Tidningsform & Textfason
Layout:
Ulla-Karin Karlson

Adress:
Västsahara
c/o Afrikagrupperna
Linnégatan 21,
413 04 Göteborg

Telefon:
070 - 475 46 45

Hemsida och facebook:
www.vastsahara.net
facebook.com/
tidskriftenvastsahara

E-post:
vastsahara@brevet.nu

Prenumerationer:
Privatperson: 125:-
Stödprenumeration: 145:-
Organisationer: 150:-
Utländsk pren: 200:-
Plusgiro:
20 40 03 - 8

Omslagsbilder:
Framsida: MINURSO i öknen
2010. UN Photo/Martine
Perret
Baksida: I flyktinglägren
2016. Arto Valtonen
Tryckeri: Danagård LITHO
Presslagd: November 2016.
Tidskriften Västsahara får
ekonomiskt bidrag av Statens
kulturråd och Fredsmiljonen
Folke Bernadotteakademin.
Tidskriften ansvarar för
innehållet.

Vill du veta mer? Tidskriften Västsahara: www.vastsahara.net **VästsaharaAktionen:** 27 medlemsorganisationers kampanjsida, www.vastsaharaaktionen.se **Arso:** Bakgrund och nyheter på engelska, www.arso.org **Western Sahara Resource Watch:** Nyheter och information om Västsaharas naturresurser på engelska www.wsrw.org **Støttekomiteen for Vest-Sahara:** www.vest-sahara.no.
Polisario Front: Telefon 0739-056061 **Informationsfoldrar** (enstaka gratis): Västsahara finns inte på kartan 2014, Erkänn Västsahara! 2014, Västsahara väntar på frihet 2013, Unga i öknen 2012, Muren, minorna, bomberna 2009, Ockuperat område 2008 och Västsahara 2006.
LÄSTIPS: Västsahara – Europas sista koloni i Afrika, L Thunberg, Föreningen Västsahara, 2013, 115:- inkl frakt. Beställ på www.vastsahara.net

Ett enda misstag kan ge krig 4

Kurt Mosgaard – MINURSO-chef mot strömmen 6

Inte en konflikt utan en ren ockupation 9

Den försvunna mamman i El Aaiún 10

Livsfarliga rapporter från ockuperat område 11

Sven Lampells insats i flyktinglägren 1976 12

Bodil Valero: EU-domstolen måste hålla på folkrätten 19

41 förlorade år

I augusti gick marockansk trupp över "muren" i den södra delen av Västsahara och in i den förbjudna buffertzonen. Därmed bröt de eldupphöravtalet. MINURSO-styrkan fanns inte där. Polisario placerade då sina styrkor i närheten. Nu står Marockos armé och Polisarios styrkor 200 meter ifrån varandra. En mycket farlig situation.

– Ett enda misstag kan ge krig, säger Aliyen Kentawi, Polisarios representant i Sverige.

Västsaharierna har rätt till självbestämmande och självständighet enligt FN och enligt internationell lag. Men de har berövats detta i alla dessa år. Varför?

– Det är ingen som dör, då kan man tyvärr lågprioritera dem, menar generalmajoren Kurt Mosgaard, den danske MINURSO-chef som 2006 plockade ner Marockos flagga från FN-byggnaden i El Aaiún och därmed höll på att förlora jobbet.

Sverige missade chansen att ge nytt liv och energi till processen i januari i år. Då meddelade utrikesdepartementet att Sverige inte kommer att erkänna den västsahariska staten. Därmed grusades också hoppet hos många västsaharier om ett slut på ett liv under svåra förhållanden och en rättvis kamp.

Sverige fick i stället en plats i FN:s säkerhetsråd. I januari blir Sverige ordförande. Vad kommer då Sverige att driva för politik när det gäller Västsahara?

Tecknen hittills är inte lovande. Trots allt starkare provokationer från Marockos sida med hetskampanjer mot FN:s generalsekreterare, utvisning av FN-styrka och kränkning av vapenvilan hörs ingen kritik från Sverige. I stället har utrikesminister Margot Wallström gjort ett besök i Marocko, som säkert uppskattats av värdarna. Dessutom avslutar Sverige det humanitära direktstödet till flyktingarna.

– 41 förlorade år, säger Aliyen Kentawi om den långa kampen mot ockupationen och för frihet.

**LENA
THUNBERG**
redaktör för
tidskriften
Västsahara

EN HISTORIA AV VÅLD OCH SVEK

Västsahara är till två tredjedelar ockuperat av Marocko sedan 1975. De västsaharier som lyckades fly bor sedan dess i flyktingläger i Algeriet.

Västsahara, som var en spansk koloni, står på FN:s lista över områden som ska avkoloniseras. Sedan 1991 finns en FN-styrka på plats för att genomföra en folkomröstning om Västsaharas självständighet. Eldupphör råder mellan Marocko och den västsahariska befrielseströrelsen Polisario sedan dess. Någon folkomröstning har dock inte ägt rum på grund av Marockos vägran att acceptera ett självständigt Västsahara. Frankrike är Marockos främsta supporter.

År 2013 undertecknade EU ännu ett fiskeavtal med Marocko, där de västsahariska vattnen är inkluderade, vilket strider mot internationell lag.

Marocko är en av EU:s största mottagare av ekonomiskt stöd. Sedan maj 2005 har det marockanska förtrycket mot den västsahariska befolkningen i de ockuperade delarna ökat.

AU-representant stoppad på väg till FN:s klimatkonferens

Västsahariskan Suelma Beirouk, vice ordförande i Afrikanska Unionen, stoppades på flygplatsen i Marrakesh när hon var på väg till FN:s klimatkonferens COP22, som i år hålls i Marocko. Hon hölls i polisarrest på flygplatsen i 75 timmar utan mat och tvingades sedan lämna Marocko.

Västsahara blev medlem i AU (tidigare OAU) 1982. Marocko lämnade då organisationen i protest. I år har Marocko ansökt om att få bli medlem igen.

När COP22 i Marrakesh öppnade 6 november gjorde Marockos utrikesminister Salaheddine Mezour hänvisningar till den "handlingskraftiga" Gröna Marschen som genomfördes samma datum för 41 år sedan, och som var startskottet för ockupationen av Västsahara.

Den Gröna Marschen fördömdes av FN.

FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon uttryckte 7 november sin irritation över marockanska kartor på COP22, som visserligen tagits bort, men visat att Västsahara är en del av Marocko.

Suelma Beirouk var en av de västsaharier som tvingades fly på grund av den marockanska invasionen.

Inget direktstöd från Sverige

Sverige har genom den icke-statliga organisationen Praktisk Solidaritet i många år skänkt kläder och framför allt makrill på burk till de västsahariska flyktingarna till ett värde av i snitt 10 miljoner kronor per år. Makrillen har varit ett mycket uppskattat och viktigt proteintillskott för flyktingarna, som i årtal levt på en ensidig och bristfällig kost. Men nu ska detta viktiga svenska bistånd upphöra.

I en interpellationsdebatt i riksdagen 20 oktober frågade riksdagsledamoten Lotta Johnsson Fornarve (V) biståndsminister Isabella Lövin, om anledningen till att makrillleveranserna upphör 2017.

– Det är Sida som avgör detaljerna i det humanitära biståndet, svarade Isabella Lövin, som också meddelade att det humanitära stödet till de västsahariska flyktingarna kommer att fortsätta men i princip slussas genom FN-systemen, något som utrikesminister Margot Wallström meddelade redan i januari.

På Sida är det svårt att få svar på frågan om varför leveranserna upphör och vem som har fattat beslutet. Ingen vill uppenbarligen svara och till sist slussas jag till pressekreteraren Inga-Lill Hagberg som ber om skriftliga frågor. En timme senare kommer svaret:

Praktisk Solidaritet har fått fyra miljoner för mat och kläder från juni 2016 till juni 2017. Därefter upphör uppenbarligen verksamheten.

Enligt Sida har det sett ut så här under 2016: *”För 2016 har Sida beviljat UNHCR 6 MSEK (som tillsammans med lokala myndigheter an-*

svarar för övergripande samordningen i flyktinglägren), för koordinering, informationsinsamling och informationsdelning, rehabilitering av bostäder samt resiliensinsatser för ungdomar (försörjningsmöjligheter och yrkesutbildning). Sida har även beviljat 1 679 000 SEK till Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) för att bistå UNHCR med teknisk expertis för återuppbyggnad efter översvämningarna 2015 samt 193 000 SEK för en sekondering av en byggnadsingenjör till WFP för kartläggning och bedömning av förvaringslokaler och förvaring och distribution i lägren.

Det betyder alltså att sex miljoner svenska biståndspengar har gått till UNHCR, FN:s flyktingkommissariat, som tillsammans med ”lokala myndigheter” ansvarar för den övergripande samordningen i flyktinglägren. Exakt vad pengarna går till vet man alltså inte.

Dessutom ska MSB få 1,7 miljoner för att hjälpa UNHCR med återuppbyggnad efter översvämningen för ett år sedan. 193 000 kostar det att kartlägga förvaring och distribution.

Det betyder i princip 1,9 miljoner kronor i personalkostnader för utländska experter.

När det gäller biståndet för 2017 så fattas beslut vid årsskiftet och är beroende av ”de globala humanitära behoven”, säger Sida.

Lotta Johnsson Fornarve frågade också Isabella Lövin om möjligheter att stödja verksamhet i den befriade delen av Västsahara.

Planerna för regionen till och med 2020 är redan klara meddelade ministern, som dock inte var negativ till idén.

TEXT: LENATHUNBERG

FOTO: MONICA ZAK

Nu blir det ingen mer proteinrik makrill längre till västsaharierna i flyktinglägren.

Ett enda misstag kan ge krig

– I 25 år har vi haft ett tillstånd av varken krig eller fred, säger Polisarios representant i Sverige Aliyen Kentawi och tillägger att en fredlig lösning krävs för hela den instabila regionen.

– Marocko har provocerat det internationella samfundet flera gånger och det blir farligt om det inte kommer en reaktion. FN:s generalsekreterare fick inte besöka ockuperade Västsahara, hans sändebud Christopher Ross har inte

varit där på två år, MINURSO har inte återställts till full styrka efter att en stor del utvisades i mars. Ändå är omvärlden tyst.

Han menar att kränkningen av eldupphöravtalet i augusti, då marockansk trupp gick över ”muren” och började asfaltera vägen till den mauretanska gränsen inte var det första och enda testet på omvärldens reaktioner. På grund av de uteblivna reaktionerna från omvärlden reagerade Polisario starkt och förstärkte området med egna soldater.

– MINURSO borde ha en egen postering där.

En sådan fanns ännu inte i oktober men vägbygget hade stoppats.

– De marockanska och västsahariska styrkorna står mycket nära varandra och ett enda misstag kan ge krig, säger Aliyen Kentawi.

– Kanske trodde Marocko att vi skulle falla samman, när vår president Mohamed Abdelaziz avled i maj, men så är det inte. Vi har valt en ny ledare i en lugn demokratisk process och vår kamp för vår frihet fortsätter. Vi vet att vi mäs-

te leva fredligt i framtiden med Marocko som granne. Detta borde också Marocko tänka på. Vi har nu 41 förlorade år bakom oss.

– Ett tyst EU ger fel signaler. Sverige borde skicka ett klart och tydligt budskap att man som europeiskt land inte är medlöpare i denna konflikt. Marocko är ju helt beroende av EU ekonomiskt, politiskt och diplomatiskt. Stödet från Sverige kunde vara starkare, men nu förväntar vi oss en tydlig och hög röst från Sverige i säkerhetsrådet.

EU-avtal med Marocko gäller inte Västsahara

I december 2015 meddelade EU-domstolen att ett handelsavtal om jordbruks- och fiskeprodukter mellan EU och Marocko var ogiltigt på grund av att varor från ockuperade Västsahara var inkluderade. EU-länderna överklagade då denna dom i Tribunalen, en lägre instans i EU-domstolen. Även Sverige överklagade med motivet att man ville ha en starkare dom. Liberalerna, Centerpartiet och Vänsterpartier var emot överklagandet, eftersom de ansåg att domen var helt korrekt.

I september i år kom ett uttalande från EU-domstolens generaladvokat Melchior Wathelet. I ett 70 sidor långt dokument förklarar han att eftersom Västsahara inte tillhör Marocko, så är både associationsavtalet från 2000 och följande handelsavtal felaktiga, eftersom de inte utesluter Västsahara.

Detta är än så länge en stor seger för Polisa-

rio. Det vanliga är att EU-domstolen i sin slutliga dom, som väntas komma i december, följer generaladvokatens yttrande.

Polisario har drivit denna process sedan 2013. Deras advokat Gilles Devers säger i en intervju med Western Sahara Resource Watch att EU-kommissionen och Ministerrådet har uppfunnit ett ”juridiskt nonsens” genom att skapa begreppet ”de facto administrativ makt” om Marockos ställning. Kommissionen och Rådet har aldrig hävdat att Västsahara är en del av Marocko, det är i stället ”ett icke-självstyrande territorium”.

Gilles Devers säger att EU också har missbrukat och misstolkat FN:s tidigare rättschef Hans Corells utlåtande om Västsaharas naturresurser från 2002.

Marocko stoppar, i samarbete med EU:s polisstyrka Frontex, sedan länge flyktingströmmen över Gibraltar sund till Europa.

LENATHUNBERG

I november inför klimatmötet i Marrakesh protesterade västsaharier i flyktinglägren mot Siemens och Enels inblandning i energiproduktion på västsaharisk mark.

Dimridåer vid klimatmötet i Marrakesh

Marocko framställer sig gärna som ledande inom grön energi, men en allt större del av vindenergin kommer från det ockuperade Västsahara.

Det marockanske kungahuset är djupt involverat i energimarknaden. Tyska Siemens och italienska Enel sluter avtal om vindkraftsbyggen i ockuperade Västsahara som i sin tur levererar

energi till fosfatfabriken vars vinster hamnar i marockanska fickor. Siemens har producerat 22 vindsnurror på västsaharisk mark.

Powering the Plunder heter en rapport om elproduktionen som Western Sahara Resource Watch publicerade i november. Den finns också på svenska och kan läsas på www.wsrw.org och www.vastsahara.org

Dansk militär MINURSO-chef mot strömmen

– FN i New York var rasande. Man försökte få mig avskedad, men meningarna var delade, berättar den danske generalmajoren Kurt Mosgaard och skrattar åt minnet från tiden då han var chef för FN-styrkan MINURSO 2005 – 2007.

Vi träffas på ett café i Köpenhamn i november, dagen innan Kurt Mosgaard ska delta i en konferens om Västsahara. Han är pensionerad från det danska försvaret men är en flitig föreläsare i det egna konsultföretaget samt löser uppdrag för försvaret, ministerier och FN.

Mosgaard var chef för den militära delen men under en kort period 2006 blev han dessutom chef för den civila delen. Som chef för hela MINURSO-styrkan fick han en unik möjlighet att agera, som han inte ville missa. Han tog också reda på om han hade befogenhet att fatta beslut för hela MINURSO-styrkan och fick ett ja.

Det han beslutade var att plocka ned den marockanska flaggan som sedan många år vajade bredvid FN-flaggan på MINURSO-högkvarters byggnad i El Aaiún.

– Det var ju orimligt att ett opartiskt FN-organ skulle ha den ena partens symbolladdade flagga vajande på sin huvudbyggnad och därmed försvåra FN:s roll som opartisk medlare i konflikter, säger Kurt Mosgaard.

– Det dröjde bara två timmar, så hade Marockos ambassadör i New York kontaktat FN:s undergeneralsekreterare med klagomål, som gick vidare till generalsekreteraren.

Kurt Mosgaard hade en anställning inom det danska försvaret men var alltså utlånad till FN för uppdraget som MINURSO-chef.

Innan han tog ned den marockanska flaggan meddelade han danska tjänstemän om sitt beslut.

– Alla datorer och all mejlkorrespondens var övervakad av Marocko, men så är det alltid, berättar Kurt Mosgaard, som haft flera tidigare FN-uppdrag i bland annat Kroatien, Bosnien och Kenya och tillägger med ett leende att han använde sig av ett Kalle Blomqvistliknande kodspråk, så att han ändå kunde kommunicera med Danmark obehindrat.

– Jag visste vilka krafter jag utmanade, men rätt ska vara rätt och i värsta fall fick jag väl åka hem till Danmark och jaga och fiska!

Det blev inget avsked. Den marockanska flaggan kom inte upp igen, men däremot placerade Marocko ett hav av marockanska flaggor på gatan utanför MINURSO:s högkvarter.

Varför hade då ingen tidigare chef tagit detta steg?

– Tyvärr är det för många som tänker på sina personliga karriärer i stället för på FN:s grundprinciper om opartiskhet. Det skulle också försvåra arbetet för generalsekreterarens särskilde representant med risk för att bli förklarad Persona Non Grata.

MINURSO hade inte någon kontakt med den västsahariska civilbefolkningen. Inte ens när Kurt Mosgaard promenerade i El Aaiún eller var hos frisören försökte någon att kontakta honom.

– De var antagligen rädda för repressalier om de kontaktade oss och troligen var de övervakade hela tiden.

Kurt Mosgaard tillträdde sin tjänst strax efter de första riktigt stora demonstrationerna i ockuperade Västsahara i maj 2005, då hundratals västsaharier greps och torterades och fängelset i El Aaiún var överfullt av fredliga aktivister.

Att MINURSO saknar MR-mandat, alltså skyldighet att övervaka att inga brott mot de mänskliga rättigheterna begås mot civilbefolkningen, är fullständigt unikt, menar Kurt Mosgaard och påpekar att det naturligtvis är extra viktigt i ett område som är besatt av ett annat land.

Han är generellt positiv till FN men kritiken mot säkerhetsrådet och en del anställda är hård.

– FN håller på att säga av den gren som de själva sitter på. Förtroendet för FN-systemet rasar. Tanken med att ha fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet med vetorätt var säkert inte att dessa skulle använda sin vetorätt på det sätt som nu sker.

Detta säger KM med anledning av dödläget i säkerhetsrådet på grund av Frankrikes långvariga stöd till Marocko och sina ständiga hot om veto.

– Egentligen är det hela väldigt enkelt: Det som är rätt är rätt och det som är fel är fel. Detta ska FN konsekvent hålla fast vid.

På MINURSO:s högkvarter vajade bredvid FN-flaggan – Marockos flagga 2006. Den plockade MINURSO-chefen Kurt Mosgaard ned. I stället placerade Marocko ett hav av marockanska flaggor på gatan framför MINURSO-byggnaden. Bild: Lena Thunberg, 2008.

I två år var den danske generalmajoren Kurt Mosgaard chef för den militära delen av MINURSO.

Han berättar också att när den marockanska flaggans halades från FN-byggnaden så var det flera ögon som tårades. Han hade personen bakom sig för sitt beslut.

Under sina två år i Västsahara förändrade Mosgaard en del av FN-styrkans organisation och rutiner. Från att ha haft de flesta soldater stationerade i El Aaiún förstärkte han de ”team sites” som fanns på båda sidor av den mur, som delar Västsahara i en ockuperad och en befriad del. Dessutom startade han nattliga patruller med mörkersiktsljus.

– Det var ju under natten som båda parter, Marocko och Polisario, genomförde sina aktiviteter.

MINURSO:s uppgift är, förutom att genomföra en folkomröstning, att övervaka att vapenvilan inte bryts.

Något som också hade försiggått inom MINURSO var att militärer hade umgåtts privat med marockanska militärer och spelat golf till exempel. Men detta satte Kurt Mosgaard P för.

– I så fall ska man också spela golf med den andra parten Polisario, men det fanns ju knap-

"Hela MINURSO-styrkan kostar 60 miljoner dollar per år. Dessutom betalar det internationella samfundet för mat till flyktingarna. Nu har FN ägnat alla dessa år åt samma recept utan framgång. Varför provar man inte något nytt? Handelsembargo? Sanktioner? FN måste sätta kraft bakom sina ord."

past någon golfbana i ökenbyn Tifariti öster om muren.

När det gäller händelserna vid den södra delen av muren i augusti i år, säger han att om det är sant att militär marockansk trupp flög in i och förflyttades till den avgränsade närmaste zonen vid muren, så är det en kränkning mot eld-upphöravtalet. Där får inte heller Polisario finnas.

Det Kurt Mosgaard är mest stolt över under sin tid i Västsahara är att han startade minröjning.

– Det finns ungefär 6,5 miljoner minor och oexploderad ammunition längs muren. Polisario sa ja till minröjningen men Marocko hävdade att det inte fanns några minor på ”deras” sida av muren. Men när flera minolyckor hänt, sa också Marocko ja till slut.

Cirka 20 människor dör varje år på grund av att de trampat på en mina gömd i sanden. Numera ingår minröjningen i FN-arbetet men från

början var det bland annat pengar från prinsessan Dianas fond som finansierade arbetet.

Möten med människor är det som Kurt Mosgaard minns med glädje.

Ett fint minne var när en västsaharisk man kom gående med sin åttaåriga dotter i famnen till en av MINURSO:s team sites i öknen. I handen hade mannen en påse med en orm. Dottern hade blivit biten. Det fanns ingen läkare på plats och det skulle ta timmar innan läkaren hann fram.

Men det fanns en kinesisk soldat i styrkan på plats. Han tog fram en varm kopp och satte över ormbettet och därmed drogs giftet ut. Han använde också sina privata kinesiska örtmediciner.

När MINURSO-styrkans läkare till sist kom fram, var flickan redan frisk.

Vad tror då Kurt Mosgaard om framtiden? Han är ganska pessimistisk.

– Hela MINURSO-styrkan kostar 60 miljoner dollar per år. Dessutom betalar det internationella samfundet för mat till flyktingarna. Nu har FN ägnat alla dessa år åt samma recept utan framgång. Varför provar man inte något nytt? Handelsembargo? Sanktioner? FN måste sätta kraft bakom sina ord. Man kan ta både stora och små steg, menar han.

Under sin tid i MINURSO föreslog Kurt Mosgaard för FN att man som ett sådant litet steg skulle slå upp ett hål i muren med en bulldozer, minröja en väg och sedan låta västsaharier passera för att hälsa på varandra på båda sidor muren. Han hoppas fortfarande att förslaget ska komma upp på bordet.

Nu är det UNHCR (FN:s flyktingkommisariat) som arrangerar utbytesbesök med MINURSO-flyg.

– Det fungerade dåligt på min tid. Flygen tar bara 50 personer och det var ofta politiska hinder för att genomföra flygningarna och långa uppehåll.

Han tog upp förslaget med båda parter men fick inga officiella svar, bara ett inofficiellt ja från Polisario.

– Marocko hävdar ju att västsaharierna hålls i ett stort fångläger av Polisario och att de vill till hemlandet, så de borde ju vara positiva.

Kurt Mosgaard är också kritisk till att inte säkerhetsrådet backade upp Ban Ki-moon efter Marockos våldsamma kritik mot att han använde ordet ”ockupation” om Marockos ockupation av Västsahara.

Men varför är det så tyst om konflikten och varför händer inget, inte ens efter att Marocko utvisat en stor del av MINURSO-styrkan?

– Det är väl helt enkelt så att ingen dör. Då finns det inte tillräckligt med motiv att agera och media engagerar sig inte.

Men Kurt Mosgaard menar att situationen är annorlunda just nu. Läget är labilt och om det leder till våldshandlingar så kommer även Mauretanien och Algeriet att dras in, eftersom Polisario rör sig också på deras mark.

– Men jag är rädd för att det här kommer att ta mycket lång tid.

LENATHUNBERG

Erik Hagen, Norge, Western Sahara Resource Watch, pratade om naturresurserna.

Carlos Ruiz Miguel, jurist från Spanien, redogjorde för de juridiska frågorna.

Aminatou Haidar, Västsahara, rapporterade om bristen på mänskliga rättigheter.

Inte en konflikt utan ren ockupation!

– Sluta upp att kalla detta för en konflikt mellan två parter. Det handlar om en ockupation! Det fastställde FN i resolutioner redan 1975 och 1979. Det är rent nonsens att som Marocko gör anklaga FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon för partiskhet när han använde just ordet ockupation, sa Carlos Ruiz Miguel, spansk professor i konstitutionell rätt.

– Att påstå att man inte kan erkänna Västsahara för att Polisario inte kontrollerar hela sitt territorium är folkrättsligt fel. Anledningen till att de inte har kontroll beror ju på att de är utsatta för en olaglig ockupation av ett annat land, sa Pedro Pinto Leite, portugisisk jurist som länge följt utvecklingen i både Östtimor och Västsahara.

Detta var några röster på den konferens om Västsahara som Afrika Kontakt tillsammans med flera politiska ungdomsförbund arrangerade i Köpenhamn 2 november. Tre teman togs upp; internationell rätt, mänskliga rättigheter och naturresurser. En panel med representanter för politiska ungdomsförbund ställde initierade frågor.

Dansken Kurt Mosgaard, tidigare MINURSO-chef, inledde konferensen med en bakgrundsbeskrivning av Västsaharas historia, från den spanska kolonialismen till idag.

Pedro Pinto Leite påminde om att det som pågår i Västsahara är en kränkning av FN-stadgan och rätten till självbestämmande samt ett brott mot freden. Han påpekade också att befolkningens storlek inte påverkar rätten till självbestämmande. Små länder som Sao Tomé och Tonga har erkänts.

Carlos Ruiz Miguel tog upp det Sydafrikas dåvarande president Thabo Mbeki sa i ett tal 2004: Marocko har accepterat att hålla en folkomröstning där valen är självständighet eller integration med Marocko. Om Marocko blockerar folkomröstningen, så är enda sättet att erkänna den västsahariska staten. En

folkomröstning är inte nödvändig.

Vad händer då när rätten till självbestämmandet blockeras?

– Koloniserade folk har alltid rätt att göra uppror mot kolonialismen, sa Carlos Ruiz Miguel. En mission från FN:s MR-kontor rapporterade redan för flera år sedan att den västsahariska befolkningen är utsatt för systematisk förföljelse och att själva källan till alla problem är att de förnekats rätten till självbestämmande.

EU-domstolens dom från december 2015 annullerade EU:s handelsavtal med Marocko, eftersom det också innefattar västsahariska produkter. Domen var kristallklar och likaså är generaladvokatens uttalande i oktober, påpekade juristen Manuel Devers, som representerar den advokatbyrå som driver Polisario fall mot EU: Polisario är västsahariernas erkända representant som nationell befrielseströrelse. I 41 år har en illegal ockupation av ett icke-självstyrande område ägt rum. Marocko har ingen rätt till Västsahara.

– Det här är ingen fotbollsmatch. Det handlar om legala rättigheter, sa Manuel Devers, men vi vet inte det slutliga resultatet av EU-ländernas överklagande än. Domen från den högsta instansen kommer antagligen i december.

Utanför konferenslokalen samlades en skara protesterande marockaner.

grundläggande rättigheter som yttrandefrihet, mötesfrihet och organisationsfrihet. Aminatou Haidar är själv ordförande för MR-organisationen CODESA, vars medlemmar ständigt förföljs.

Kvinnor och ungdomar undantas inte, anmälningar om tortyr och misshandel tas aldrig upp. 99 ungdomar har gripits under året. Rättslösheten är närmast total.

Det finns idag 50 västsahariska politiska fångar i marockanska fängelser. Förhållandena är olidliga, hälsotillstånden mycket dåliga för fångarna.

Bristen på observatörer och det faktum att MINURSO-styrkan inte har ett MR-mandat gör livet oerhört svårt för västsaharierna, eftersom Marocko totalt saknar respekt för mänskliga rättigheter i den ockuperade delen av Västsahara.

– MINURSO finns där. De är ett vittne. De ser vad som händer. MINURSO skapades för att genomföra en folkomröstning, men inte ens de minimalaste rättigheter har skapats under dessa 25 år. Ingen folkomröstning och inga mänskliga rättigheter. MINURSO kan spela en viktig roll. Skicka en kommission! Internationella observatörer får ju inte komma in. Detta faktum samt all misshandel borde MINURSO fördöma. Vi som är drabbade och vittnen borde kunna ha en plats att gå till och få kлага, sa en upprörd Aminatou Haidar.

David McKean från Robert F. Kennedy Center for Justice and Human Rights, USA kunde bara bekräfta Aminetou Haidars beskrivning av förhållandena i Västsahara. Organisationen har tilldelat henne sitt pris som människorättsförsvarare.

– En fjärdedel av Marockos gröna energi är i själva verket producerad i ockuperade Västsahara, berättade Erik Hagen från Western Sahara Resource Watch.

TEXT: LENATHUNBERG
FOTO: LANNY GÖRANSSON, LENATHUNBERG

Syskonen Khadjatu Hadia Daha och Mbarek Hadia Daha och den lille släktingen Mami Nema med bilden på deras mamma, som försvann 1985, 32 år gammal. Pappan hade då redan stupat i kriget.

DEN FÖRSVUNNA MAMMAN

Ett gryntigt foto är allt de har kvar av sin mamma, Emghaili Yahdih M'Barek, en av de många försvunna i Västsahara. Hon försvann 1985, 32 år gammal i sin födelsestad, den västsahariska huvudstaden El Aaiún. De nu vuxna barnen Khadjatu Hadia Daha och Mbarek Hadia Daha besökte för första gången i mars 2016 sina andra släktingar, som lever i den befriade delen av Västsahara och i flyktingsamhällena i södra Algeriet.

Vi är på väg in bakom den vita muren som är täckt med stora bokstäver AFAPREDESA. Vi ska träffa organisationen som likt Amnesty International försöker få politiska fångar frigivna och skaffa vetskap om de försvunna västsaharierna. På innergårdens väggar finns det konstverk av olika slag, och jag fångas av en stor blekt väggmålning med olika ansikten på en flagga.

Där på gården möts vi av Abdesalam Omar Lahsen, som är ordförande för organisationen. – Ni kanske vill träffa en familj som är här på besök från ockuperade zonen, frågar han, efter att vi hälsat.

Vi går in i byggnaden, förbi affischer med gryniga porträttbilder på försvunna och fängslade, och sätter oss vid ett långt mötesbord. Khadjatu Hadia Daha och Mbarek Hadia Daha är syskon, och Nema Daha är deras farbror. Den lille killen, Mami Nema, är deras kusin. – Det är första gången vi besöker flyktingsamhället här, berättar Khadjatu Hadia Daha, som är insvept i en ljusgrå draha med lila och ljusgröna batikblommor.

Majoriteten av alla västsaharier i den ockuperade delen har släktingar här.

– Vi har åkt från El Aaiún, ner till Mauritien och därifrån in till den befriade delen av Västsahara.

– Där lever vår äldsta moster, berättar hon. I flyktinglägret har de nu varit på besök i en veckas tid. – Vi har umgåtts med vår släkt och pratat, berättar hon och kastar en glad blick mot sin farbror som sitter vid långändan av bordet.

AFAPREDESA finns även i den ockuperade delen, och hon och hennes bror brukar delta på de möten som arrangeras där. – Vi ville passa på att besöka kontoret här med, eftersom vår mamma är försvunnen sedan 1985, säger Khadjatu Hadia Daha.

Vad minns ni av er mamma? – Vi var små när hon blev arresterad, vi minns inte henne. Vi har hört från andra aktivister som blev gripna att hon kämpade för självbestämmande för Västsahara. Att hon åkte runt och agiterade.

En natt bröt sig marockanska poliser in i de-

ras boende och grep mamman.

– Vi tror att säkerhetspolisen hade samlat på sig information om henne före gripandet. När vår mamma greps, fick mormor ta hand om oss. Vår pappa hade redan stupat i kriget. Vi upplevde att andra undvek oss, de vågade inte bli sedda med oss av rädsla att även de skulle gripas.

– Vi är vanliga människor, lugna och håller oss för oss själva. Det är klart att vi är rädda för att säga saker, vi är kontrollerade av Marocko, och har ingen yttrandefrihet, säger Khadjatu.

Enligt AFAPREDESA ska ett vittne ha sett modern år 1996, då rörelsehindrad efter omfattande tortyr och fångenskap. Marocko medgav år 2010 att Maglaha Yahdih M'Barek hade dött i fängelse, dock har de inte lämnat några styrkta uppgifter om när och var.

TEXT OCH FOTO: ARTO VALTONEN

Livsfarlig rapportering från ockuperat område

– Vi är alla amatörer och vi behöver hjälp. Vi vill lära oss mer och bli bättre, bättre rent tekniskt men också journalistiskt, säger Mohamed Mayara.

Jag träffar honom och fyra andra västsahariska unga män i Emmaus Björkås lokal i Göteborg. Tre av dem kommer från det ockuperade Västsahara, Mohamed Mayara, Mamine Hachimi och Mohamed Berkan. De andra två, Mohamed Salem och Brahim Buhaia Ali, kommer från flyktinglägren i Algeriet.

De ler vänligt och skrattar mycket. Det är svårt att förstå att tre av dem har utsatts för grova övergrepp och tortyr och att två av dessa dessutom ständigt hotas av att misshandlas och fängslas igen.

– Det är farligt att göra det vi gör. Flera har dött för vår sak. Man vet aldrig hur Marocko reagerar på artiklar som publiceras om oss. Regimen ändrar sig hela tiden. Men kungen har sagt: ”Antingen är man förrädare eller patriot. Det finns inget annat.”

I augusti var de i Sverige på besök och berättade om Equipe Media, det medianätverk som bildades 2009 för att spräcka den tystnad som råder kring ockuperade Västsahara. 24 volontärer försöker filma, fotografera och skriva på fyra språk om vad som händer där.

Marockanska myndigheter är rädda för kameror så den som filmar en protestmanifestation lever farligt.

– Du måste rädda kameran före dig själv. Kameran är det viktigaste, viktigare än jag, för mig kan man alltid ersätta. Om de ser mig filma, blir jag slagen och hamnar i fängelse. Därför försöker jag alltid gömma mig när jag filmar, berättar Mamine Hachimi.

Man filmar manifestationer, intervjuar personer och gör veckonyheter på arabiska.

Equipe Medias hemsida www.emsahara.com är ständigt utsatt för marockanska attacker. Den har blivit hackad flera gånger. 40 – 50 försök kan ske per dag. Två gånger har sidan blivit helt förstörd.

– Ända sedan Equipe Media startade har medlemmarna riskerat att förföljas, gripas och fängslas, säger Mohamed Mayara och berättar om några fall:

Mohamed Berkan, 26 år, dömdes till ett års fängelse 2009 för att han hade filmat en fredlig manifestation i El Aaiún. Efter fängelsetiden flydde han och fick asyl i Sverige.

Bachir Khadda, 27 år, greps i december 2010 efter att protestlägret Gdeim Izik rivits två månader tidigare. Han dömdes av militärdomstolen i Rabat till 20 års fängelse.

Hayat Rguibi och Nguia El Haouassi, båda

24 år, greps i december 2010 på flygplatsen i El Aaiún när de var på väg till Sydafrika. De unga kvinnorna satt fängslade i sex månader i Svarta fängelset i El Aaiún – utan rättegång. De lever nu i exil.

Mamine Hachimi, 27, fördes bort av civilklädd polis till polisstationen i El Aaiún där han förhördes och torterades i tre dagar. Hans anhöriga visste inte var hans fanns.

Mohamed Mayara själv, avskedades från sitt arbete som lärare den 10 maj i år, Polisarios födelsedag.

Därmed förlorade familjen också sin enda inkomst.

Mohamed Mayara var bara två månader när hans pappa Haiba Mayara greps tillsammans med sina tre bröder 1976 och fördes till ett hemligt fängelse. Pappan torterades så svårt

Mohamed Mayara försöker rapportera från ockuperat område. I maj fick han sparken från sitt lärarjobb.

att han dog där efter ett år. De tre bröderna släpptes 1991.

2007 vittnade sonen Mohamed Mayara inför FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève i egenskap av anhörig till ett offer.

Efter detta vittnesmål fick han sparken från sitt arbete i ockuperade Västsahara.

Med på besöket i Sverige var också Mohamed Salem och Brahim Buhaia Ali från flyktinglägren. De har startat en hemsida Saharawi Voice www.saharawivoice.com där de lägger ut filmer, foton och texter med information om och intervjuer med människor i flyktinglägren i Algeriet.

LENATHUNBERG

I oktober 1976, knappt ett år efter den marockanska ockupationen, reste journalisten Anders Hasselbohm och fotografen Lasse Eklöf för tidningen SE:s räkning på en reportageresa till de västsahariska flyktinglägren. Deras artiklar och bilder publicerades i SE i december 1976. Detta är en av artiklarna som bland annat handlar om mötet med svensken Sven Lampell, som för Internationella Röda Korset ledde de första katastrofinsatserna. Samtliga bilder till denna reportagetext är från Sven Lampells efterlämnade privata bilder. De ingick inte i det ursprungliga reportaget. Tidskriften fick tillgång till dem 1990.

Kommer det fler flyktingar blir det katastrof!

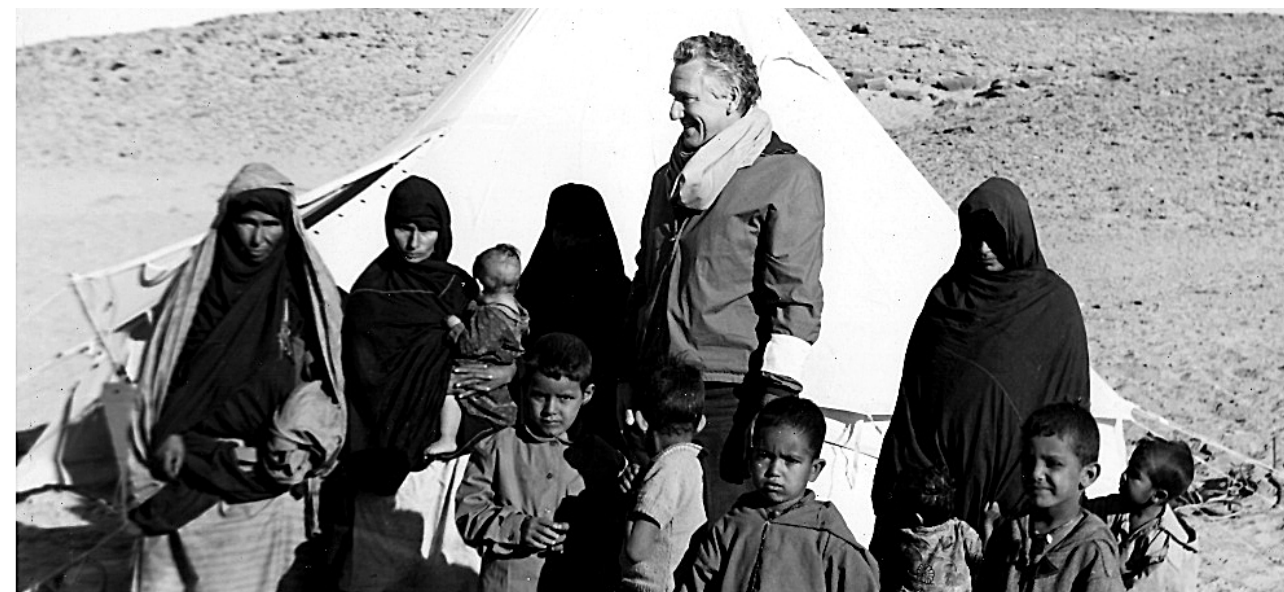
I november 1975 invaderade Marocko Västsahara. De västsaharier som kunde, flydde till Algeriet.

50 000 västsahariska flyktingar fanns i lägren 1976.

Röda Korsets främsta uppgift blev att snabbt skaffa fram tält och filter.

– Jag har aldrig hört en västsaharier klaga. Inte ens när de kom, utsvultna, svaga och sjuka, hörde jag ett ord av klagan, säger Sven Lampell.

”Vi har ingen buffert! Ingen som helst reserv! Istället har vi just nu obetalda räkningar på uppemot 2 miljoner kronor. Skulle det komma en ström av ytterligare flyktingar – vilket kan ske när som helst – så står vi mitt uppe i en ny katastrofsituation med väldigt begränsade möjligheter till en snabb insats.

Så säger Sven Lampell, ansvarig för Internationella Röda Korsinsatser för saharaouitiska flyktingar sedan december förra året.

Mitt inne i Saharaöknen, i sydöstra Algeriet, bor i dag cirka 50 000 flyktingar från Västra Sahara. I totalt nitton olika läger runt små oaser lever de ett trist och kärvt flyktingliv. De bor i tält som skänkts av Röda Korset. Nu vet de att de överlever. Men när får de lämna tältlivet och återvända till sitt land?

– Jag förstår inte det bristande intresset, säger Sven Lampell. Men vi har svårt att få det hela att gå ihop. Och pengarna vi behöver – två miljoner kronor i månaden – är en strunt-

summa om flera länder kunde bidra med lite pengar, mat, tält eller filter.

Det var vid den här tiden för precis ett år sedan som människor i tusental flydde från kriget i Västra Sahara.

I tusental gav de sig iväg. Vissa hade kanske bara 10 mil att vandra, andra tjugofem eller sjuttiofem.

Solen brände skoningslöst om dagen. Torkade ut deras kroppar. Siroccon – Saharas heta sandstorm – piskade deras ansikten. På natten fick de lägga sig tätt intill varandra vid någon sanddyn för att hålla värmen. Vissa nätter vid den här tiden kan det bli ned till fem minusgrader i öknen.

Människorna – framför allt gamla, kvinnor och barn eftersom männen var ute och stred – släpade bara med sig det allra nödvändigaste och det de hunnit ta med. De vandrade i dagar – många till och med i veckor. Ofta med ett minimum av vatten och mat. Eller ingen-

ting. Många gamla och barn orkade inte utan dog under vandringen.

Men sammanlagt 50 000 saharaouiter kom fram, in över gränsen till Algeriet.

– Situationen var katastrofal just när de anlät, berättar Sven Lampell som kom på plats i början av december förra året efter ett nödrop på Algeriska Röda Halvmånen. Människorna var otroligt trötta och utmattade när de kom!

I den algeriska öknen fanns naturligtvis inte ett enda hus, inte ett tält för flyktingarna. Och bara väldigt få av dem hade med sig egna tält. Röda Korsets främsta uppgift blev därför att snabbt skaffa fram tält och filter till skydd för människorna. Och den här gången gick det ovanligt snabbt. Den 22 december lämnade Sven Lampell sin rapport om katastrofläget till Röda Korset i Genève. Den 23 december sände man ut en vädjan om hjälp till medlemsländerna. Och redan den 26 december kom

– De här människorna är fantastiska. Frågan är om jag någon gång någonstans träffat så stolta, tåliga och vänskapliga människor som här.

– Och de är så tacksamma för all hjälp de får, även om den hittills bara har hjälpt dem att överleva.

1 333 stora tält till Algeriet med ett chartrat plan. Drygt hälften av tälten var en gåva från Svenska Röda Korset.

– Massor av människor var sjuka när de kom, berättar Sven Lampell. Var och varannan människa hade svåra förkylningar och hosta. Inte så farligt annars kanske, men här dog många eftersom de inte hade någon motståndskraft.

– Bland barnen härjade en mässlingsepidemi. På grund av sin dåliga allmänkondition fick många komplikationer. Lunginflammationer var till exempel mycket vanliga. Dödligheten var mycket stor. Så sent som i mars i år dog fyrtiofyra barn inom loppet av tre dagar i ett av lägren!

Nu är situationen annorlunda. Alla har tak över huvudet – om än bara tältduk – och man har mat så att man klarar sig. Men vad är det för liv?

Finns det egentligen en ogästvänligare plats på jorden? När det är som hetast på sommaren går temperaturen upp till 55 grader – i skuggan. På vintern kan det vara 30 grader varmt om dagen och fem minusgrader på natten. Och ofta stormar det.

SE:s reportageteam råkade ut för bara en lättare sandstorm när vi en natt skulle åka Landrover 15 mil i öknen. Vinden tjöt. Hela luften var bara sand. Vi såg bara någon meter framför bilen. Trots att vi stängde alla dör-

Finns det egentligen en ogästvänligare plats på jorden? När det är som hetast på sommaren går temperaturen upp till 55 grader – i skuggan. På vintern kan det vara 30 grader varmt om dagen och fem minusgrader på natten. Och ofta stormar det.

rar och fönster bildades drivor av sand på bilgolvet. Andas kunde vi bara genom att knyta tygdukar för ansiktena.

Överallt trängde sanden in, bland annat genom ett till synes helt tätt blixtlås till fotografens kameraväska. Kamerorna blev överösta av sand.

Sådan är Saharaöknen. Men runt Bel Agra – en oas bestående av ett femtontal palmträd – lever idag runt 25 000 saharaouiter i tre stora flyktingläger.

Människorna runt Bel Agra lever bara genom en ”konstgjord andning” i jätteformat med hjälp av framför allt Röda Korset. Man får mjölkpulver, torkade dadlar, holländska armékex, svenskt extraberikat mjöl, socker, olja, te osv. Barn under fyra år får 100 gram speciell tilläggskost per dygn.

– Jag har aldrig hört en saharaouit klaga, säger Sven Lampell som sedan han kom till flyktingområdet i december tillbringat totalt sex månader tillsammans med människorna där. Inte ens när de kom, utsvultna, svaga och sjuka, hörde jag ett ord av klagan. De här människorna är fantastiska. Frågan är om jag någon gång någonstans träffat så stolta, tåliga – och vänliga – människor som här.

– Och de är så tacksamma för all hjälp de får, även om den hittills bara hjälpt dem att överleva. Och de vet att Sverige är det absolut största enskilda bidragslandet. En gång möttes jag

i ett läger av en stor folksamling som i kör ropade ”Leve Sverige!” Sönt värmer.

SE besöker lägren i Bel Agra i mitten av oktober. Men trots att vintern i Sahara är nära bränner solen skoningslöst rakt ovanifrån. Flera dagar i rad är dagstemperaturen ända uppmot 40 grader. Från lunchtid och tre – fyra timmar framåt avstannar allt liv i lägren. Alla söker skydd mot värmen inne i tälten. Man dricker några små koppar mintte medan man dåsig halvligger på tältgolvet filtar eller matar. Rör man sig så gör man det i ultrarapid. Varje hastig rörelse tröttnar i hettan. Men så snart solen vandrar nedåt igen och temperaturen sjunker sjunker det av liv i lägren. Stora tankbilar kör runt med vatten. Barnen går till sina tältskolor. På en plats alldeles intill oasens lilla palmdunge står hundratals kvinnor och barn och tillverkar byggsten av bara vatten och sand. Tankbilar kör fram och häller vatten i sanden. För hand eller med pinnar blandar man till en smet som hälls i en form och så tömmer man formen. De fyrkantiga lerklumparna stelnar sedan snabbt i solen.

Man har redan byggt en hel liten gata av små sandstenshus intill oasen, men ännu har man bara ett tjugotal hus klara. I alla bor familjer som förlorat sina män i striderna inne i Sahara. Änkorna har förtur till husen.

Sahas Röda Halvmåne har ett litet sjukhus inrymt i ett sandstenshus i Bel Agra. På en

Striderna i Västra Sahara har trappats upp den senaste tiden... När som helst kan Marocko med moderna vapen och flyg försöka återfå kontrollen genom massiva krigsinsatser. Då kan tiotusentals flyktingar komma vandrande genom öknen igen.

filt i korridoren sitter fem barn som drabbades av svälten tidigare. Tre av barnen är bara skinn och ben. De bara sitter. Ögonen stirrar uttrycksöst och trötta. Ansiktena är rynkiga, slitna som hos döende äldre människor.

– Vi fick in dem på sjukhuset den 5 maj, berättar en sjukvårdare. Det är drygt fem månader sedan nu.

Men trots att vi försökt med allt har vi bara knappt lyckats få dem att överleva.

På väg från sjukhuset säger Fahil, vår guide från Polisario:

– En son till mig, som såg ut som de där barnen, dog i går kväll...

Striderna i Västra Sahara har trappats upp den senaste tiden. Polisario har varit framgångsrikt och tillfogat Marocko och Mauretanien svåra förluster vid ett otal plötsliga räder. När som helst kan Marocko med moderna vapen och flyg försöka återfå kontrollen genom massiva krigsinsatser.

Då kan tiotusentals flyktingar komma vandrande genom öknen igen.

– Vi har inga som helst reserver att ta till om det blir så, säger Sven Lampell. Det är sorgligt att det ska vara så trögt att bidra med hjälp till vissa hjälpbehövande. Det finns tyvärr katastrofer som av någon anledning är mindre engagerande – mindre populära – än andra!

ANDERS HASSELBOHM, SE, 2 DEC 1976

– Att Västsahara borde vara en självständig stat har stått klart för mig från första stund.

– Saharierna är offer för supermakternas politik. Västsahara är ett rikt land.

– Det finns fisk och fosfat bland annat men framför allt ett strävsamt och tålmodigt folk och goda ledare.

En svensk länk till Västsaharas folk

I TV-programmet Här är ditt liv, som visades på 80- och 90-talet, ”kidnappade” TV-reportern Lasse Holmqvist svenska kändisar och lät dem oförberett träffa människor de tidigare mött. 1987 var Sven Lampell en av dessa gäster.

Den före detta flygöversten, som hade lämnat en spikrak militär karriärbana för att i stället ägna sig åt humanitärt katastrofarbete för Internationella Röda Korset, berättade bland

annat om arbetet 1975-76 för de västsahariska flyktingarna i Algeriet. Han beskrev hur förbluffad han var över lugnet och frånvaron av stölder och kaos bland flyktingarna.

Jag träffade den då 70-årige Sven Lampell tre år senare sommaren 1990. Han tog emot i sommarstugan på Rådmansö utanför Norrtälje. Så här sa han bland annat i den intervju som sedan publicerades i Saharabulletinen (numera Västsahara) nr 3-4/90:

– Att Västsahara borde vara en självständig stat har stått klart för mig från första stund. Förhoppningsvis kan vi nu se slutet på ett onödigt

lidande. Saharierna är offer för supermakternas politik. Det finns militära och politiska intressen bakom. Jag hoppas att Västsahara blir en egen nation. De kommer att klara sig själva. Så är ju tyvärr inte alltid fallet. Men Västsahara är ett rikt land. Det finns fosfat och fisk bland annat och framför allt ett strävsamt och tålmodigt folk och goda ledare.

I den självbiografiska boken Mitt i stormen, som utkom 1996, ägnar Sven Lampell ett kapitel åt västsaharierna.

Sven Lampell avled 2007 87 år gammal.
LENATHUNBERG

Den västsahariska republiken föds

Det är kväll den 27 februari 1976. Sven Lampell har just återvänt till sitt tält efter en arbetsam dag med många mils resa till fem olika tältläger för att kontrollera förhållandena; hälsotillstånd hos flyktingarna, tältkvalitet, distribution av mat och förnödenheter samt inte minst vattenförsörjningen. Han har också druckit te med ”de äldste” och fått en redogörelse för det aktuella läget. På hemvägen kör Landrovern fast i kvicksand och det är ett styvt arbete att få loss den. Men till slut är han ”hemma” i tältet där assistenten Fatima har lagt en måltid. Sven Lampell ska precis slumra in efter en hård dag. Då står Ali Mahmoud i tältöppningen:

”Sven”, sade han, ”du måste komma med till Bir Lehl. El Ouali har sänt bud och han vill tala med dig.”

Bir Lehlu var en lite oas ungefär sju mil nordväst om Robinet som jag kände väl till från tidigare besök och El Ouali var Polisarios ledare. En sådan kallelse opponerar min sig inte emot hur trött man än är och en kort stund senare plöjde vi på nytt genom sanden nordväst ut. När vi kom fram var det mörkt men jag märkte ändå genast att något särskilt var i görningen. Banderoller med arabisk text var uppspända på alla upptänkliga ställen, Polisarios svart-vit-gröna flagga vajade överallt och massor av folk var i rörelse.

Vi togs emot av El Ouali i ett stort festsmyckat tält där han satt omgiven av många såväl gamla som unga män varav jag kände igen en del som tillhörande Polisarios ledning. Vi talade om vårt hjälparbete, det svåra politiska läget, striderna och marockanerna. El Ouali berättade att han fått en rapport från en av sina agenter i Rabat om att man där var mycket för-

bittrade på mig för att jag rapporterat att det marockanska stridsflyget hade anfallit byar och läger och därvid även använt sig av napalmbomber, vilket de påstod var lögn.

Jag hade själv varit på flera av de platser som bombats, sett förödelsten och tagit hand om sårade och jag vet mycket väl hur det ser ut efter ett anfall med napalmbomber. Detta hade jag rapporterat till Genève varifrån det måste ha läckt ut på ett för mig obekant sätt.

– – –

Efter det att vi samspråkade på så vis i någon timme satte El Ouali ifrån sig sin tekopp, reste sig upp och tecknade åt oss att följa honom. Han var en lång och välväxt man i 30-årsåldern med ett för en man nästan opassande vackert ansikte. Hans sätt var behagligt och kultiverat och väckte spontan sympati. Det framgick också av allas uppträdande att han åtnjöt stor respekt och beundran. Vi lämnade tältet i samlad tropp och begav oss till en provisorisk läktare som byggts upp vid en öppen plats i oasens utkant.

Då kunde jag inte tysta min nyfikenhet längre utan frågade Ali Mahmoud vad det var som egentligen hände. Med illa dold förtjusning avslöjade Ali den smått sensationella nyheten att man på förmiddagen i Alger kungjort grundandet av en egen stat. ”Republique Arabe du Sahara Democratique”, RASD, och det var denna viktiga tilldragelse som nu skulle firas. El Ouali hade helt enkelt tyckt att jag borde vara med vilket jag satte oerhört stort värde på.

Så fort vi intagit våra platser blev det liv i luckan. Det började under någorlunda ordnade former, kvinnor tågade runt i ring under handklappning och sång, män gjorde samma sak på sitt håll, barn och ungdomar marscherade takt-

fast förbi i rätta led o.s.v. Men när Polisarios flagga, som också skulle bli den nya republikens, hissades på en stång i mitten av planen släppte alla hämningar. Planen var med ens fylld av en folkmassa som hoppade, sjöng, skrek, tjoade, klappade händer och sköt salut med alla tänkbara slags vapen. Så småningom följde en massmåltid med kött utskuret från getkroppar som vändes på spett över öppna eldar, läckra biffar av ungmålar, bröd och, naturligtvis, floder av te. Att återvända till Robinet var ej att tänka på. Jag slumrade några tidiga morgontimmar i ett tält någonstans. När jag kom hem fram på förmiddagen möttes jag av Fatima. Uttrycket i de svarta ögonen hade på något sätt förändrats. De utstrålade stolthet och självmedvetenhet. Hon var inte längre en flykting med en oviss framtid från en övergiven och omstridd stormaktskoloni utan en medborgare i sitt eget fria land dit hon var fast besluten att återvända för att forma ett nytt liv.

För fjärde gången hade jag sett en nation födas.

Ali Mahmoud kom sedemera att bekläda en ministerpost i exilregeringen.

El Ouali stupade några månader senare när han ledde en attack mot Mauretaniens huvudstad Nouackchott. Hela det sahariska folket sörjde sin hjälte och ledare.

Jag lämnade Västsahara i juli 1976 då FN börjat intressera sig för frågan och det ansågs att katastrofhjälp inte längre behövdes. Flyktingarna finns dock alltjämt kvar där jag lämnade dem för tjugo år sedan och framtiden för den ”demokratiska arabrepubliken Sahara” är ovisare än någonsin.

UR MITT I STORMEN AV SVEN LAMPELL,
SELLIN FÖRLAG, 1996

Marockanska provokationer

Under 2016 har Marocko på olika sätt utmanat det internationella samfundet:

Man vägrade ta emot FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon, organiserade protestdemonstrationer mot honom när han kallade Marockos ockupation en ockupation, utvisade en fjärdedel av FN-styrkan, hotade med att dra in stöd till alla FN-styrkor, bröt vapenvilan i södra Västsahara och preparerade FN:s klimatmöte med felaktiga kartor som inbegriper Västsahara samt kallade invasionen 1976 en framgångsrik handling.

Svenskt svar

Sedan Utrikesdepartementet i januari meddelat att Sverige inte kommer att erkänna Västsahara har ingen officiell protest mot de marockanska provokationerna hörts. Däremot besökte Margot Wallström Marocko i september.

Som svar på Lotta Johnsson Fornarves (V) fråga om hur Sverige agerar efter Marockos brott mot vapenvilan i augusti, svarade utrikesministern: "Vi stödjer FN:s generalsekreterares uppmaning till båda parter om att snarast upphöra med aktiviteter som riskerar att öka spänningarna."

Marocko-propaganda nedtagen

En marockansk utställning om solenergi gjord av marockanska regeringens solenergiorgan MASEN sattes upp i EU-parlamentet i oktober.

Två stora kartor över energiprojekten innefattade också Västsahara, där flera av solenergiprojekten är planerade.

EU erkänner inte att Västsahara tillhör Marocko. Flera EU-parlamentariker protesterade och kartorna togs bort. Utställningen avslutades efter bara två dagar i stället för en vecka.

En fransk parlamentariker hade organiserat utställningen.

Dags att prenumerera!

Ett nytt år närmar sig!

Tack kära läsare som prenumererar på Tidskriften Västsahara! Vi vill så gärna att ni fortsätter med det och att ni som ännu inte börjat, tar en prenumeration. Vi är helt beroende av våra prenumeranter.

Fyra nummer per år kostar 125:- (privatperson), 145:- (stödprenumeration), 150:- (organisation) och 200:- (utland) pg 20 40 03-8

Vi tillämpar årsprenumeration. Glöm inte att uppge namn och adress.

"Förutsättningarna för en självständig stat är goda. Västsaharierna har lagt grunden och förberett sig väl", sa riksdagsledamoten Lotta Johnsson Fornarve (V) och professor Lennart Wohlgemuht. Julia Finér berättade om flyktinglägren. Henrik Forsberg var moderator på Bokmässan i Göteborg i september.

"Det finns mycket att lära av västsaharierna"

Tre samtal om Västsahara ägde rum på Bokmässans Internationella torg i Göteborg i september. De handlade om Det västsahariska samhällsbygget, Den glömda konflikten och Spring för frihet. Arrangörer var Stiftelsen Global kunskap, Folkhögskolor utan gränser och Emmaus Björkä.

– Jag är djupt imponerad av att västsaharierna har byggt upp fungerande demokratiska samhällsinstitutioner i flyktinglägren trots fyrtio år i flyktingläger under svåra förhållanden. De har lagt grunden för en ny stat. Dessutom bygger de nu upp sjukvård och skolor inne i befriat område. Men de behöver stöd för detta, sa riksdagsledamoten Lotta Johnsson Fornarve (V) som besökte flyktinglägren första gången 1981 under en sandstorm.

– Förutsättningarna för en självständig stat är goda. De har utnyttjat tiden i flyktinglägren och förberett sig väl för en ny stat. Det krävs

en drivkraft för det och den finns. Andra nya stater har inte varit lika förberedda. Det finns mycket att lära av västsaharierna. Men de behöver hjälp både till sin överlevnad och till att bygga upp samhällsinstitutionerna, sa Lennart Wohlgemuht, gästprofessor på Globala studier vid Göteborgs universitet.

– Här skulle biståndet kunna hjälpa till. I stället har biståndet gått ned de senaste åren, sa Julia Finér, som tidigare arbetade för Emmaus Stockholm och nu är anställd av en italiensk biståndsorganisation för att arbeta just i flyktinglägren.

Jakobsbergs folkhögskola i Stockholm bedrev under många år solidaritetsarbete för Västsahara och har också haft en kurs inriktad mot studier kring Västsahara med besök i lägren. Under våren 2016 reste en grupp från bland annat reportagelinjen på skolan till lägren för att intervjua människor och sedan skriva om dem och få artiklar publicerade. Av det blev

det tyvärr inte så mycket.

– Det är viktigt att lämna spår efter sig och att försöka hålla kontakten om man besöker lägren. Många västsaharier är besvikna och frågar mig: "Varför hör de aldrig av sig? Vart tog de vägen? Har de glömt oss?", menade Julia Finér.

Varje år i början av mars äger Sahara Marathon rum. Loppet går i öknen mellan de olika flyktinglägren. Hundratals löpare från hela världen genomför ett av de tuffaste maratonloppen. I år hade Emmaus Björkä lockat med sig musikern Promoe.

– Jag ville sätta ljus på en viktig fråga i detta solidaritetslopp. Det är ett bra sätt att lyfta frågan. Det var som en resa in i mitt inre. Det kändes som att springa på månen. Man var helt själv ute i öknen. Det var naturligtvis jobbigt, men det är ju ingenting jämfört med hur västsaharierna själva har det.

Emmy Karnerud sprang maratonloppet för andra gången.

– Första gången jag sprang var det varmare än varmest. Svetten bara försvann. Sanden var lös på sina ställen och det var svårt att springa. Men denna gång var det fastare sand, inte lika varmt och framför allt så hade jag tränat mer och bättre.

– Det är en stor utmaning att springa. Fötterna och kroppen värkte, men på sina ställen längs banan stod kvinnor och hejade och skrek: Sahara libre!

TEXT OCH FOTO: LENATHUNBERG

KRÖNIKAN

EU-domstolen måste stå fast vid folkrätten

Som vi alla vet förklarades EU:s handelsavtal om jordbruks- och fiskeriprodukter mellan EU och Marocko ogiltigt i EU-domstolen i december förra året eftersom avtalen, som står i strid med folkrätten, inkluderar varor från det ockuperade Västsahara. Generaladvokat Melchior Wathelet har nu också i sitt utlåtande slagit fast att handelsavtalen inte kan gälla för produkter från Västsahara då Västsahara inte är en del av avtalspartnern Marockos territorium. Han har också pekat på att det snarare är Spanien som fortfarande är den administrativa makten eftersom avkoloniseringen av Västsahara aldrig fullföljdes.

Nu i december, efter en 3 år lång domstolsprocess, väntas EU-domstolen komma med sitt slutgiltiga domslut. Då först får vi veta om domstolen kommer att stå fast vid folkrättens regelverk även när den ställs mot EU-länders andra intressen. Intressen som är av många skiftande slag. Förutom handel och fiske, vissa länders mångåriga starka relationer till Marocko och nu också frågan om att stoppa flyktingar på deras väg till Europa.

Jag utgår från att domstolen tolkar EU-rätten med grund i folkrätten precis som förstainstansen och generaladvokaten har gjort. Allt annat vore oerhört märkligt och skulle omkullkasta mångas tro på EU-domstolens självständiga ställning. Det vore förödande om vi hamnar i en situation där vi låter politiska påtryckningar från dels Marocko men också flera medlemsländer påverka domarnas tolkning av de regelverk världens länder gemensamt antagit och som ligger till grund för hur världens stater betar sig mot varandra

och mot sina medborgare.

I regel brukar domstolen följa generaladvokatens tolkning, och jag utgår från att EU-domstolen kommer att stå upp för folkrätten och mänskliga rättigheter - inte trixa bort dem. Intressant är frågan om Spaniens ansvar och om domstolen kommer att ta upp den tråden. Om så blir fallet skulle det kunna innebära att västsaharierna kan vara spanska medborgare och därmed också unionsmedborgare. Det skulle ge Spanien ett ansvar att garantera att deras mänskliga rättigheter inte kränks. Det skulle ge en helt ny dimension av konflikten där EU gemensamt måste ta ett verkligt ansvar och se till att av-

koloniseringen fullföljs på ett sådant sätt att västsaharierna själva får ta ställning till sin framtid. En framtid som med tanke på deras stora naturresurser – inte minst solen – kan bli blomstrande istället för som nu en 40-årig plåga.

När klimatmötet i Marrakesh nu inleds drar istället Marocko höga växlar på västsahariernas resurser och bjuder bl.a. in deltagarna på soles-utflykter till ockuperat territorium. Europeiska företag är med och bygger och bidrar därmed till att befästa ockupationen. Deltagare på COP-mötet har varnats för att kritisera Marocko eller att tala om ockupationen av Västsahara. Den som gör det riskerar att bli hemskickad.

Det är självklart bra att Marocko vill utveckla ren energi men inget hindrar dem att göra det på sitt eget territorium.

BODIL VALERO, EUROPAPARLAMENTARIKER FÖR MILJÖPARTIET DE GRÖNA

BODIL VALERO

Följ tidningen på facebook så får du de senaste nyheterna:
www.facebook.com/tidskriftenvastsahara

2017

tar Sverige plats i FN:s säkerhetsråd.

25

år har FN:s fredsbevarande styrka MINURSO funnits på plats utan att genomföra sitt uppdrag.

41

år har gått sedan Sven Lampell bistod med katastrofhjälp till flyktingarna.

2005

blev dansken Kurt Mosgaard chef för MINURSO-styrkan.

60

miljoner dollar per år kostar MINURSO. Varför provar man inte något nytt? Sanktioner? säger Kurt Mosgaard.

TYSTNADEN

– 41 förlorade år, säger Polisarios representant i Sverige som kritiserar den tystnad och flathet som råder kring ockupationen och Marockos ständiga provokationer.

Ska Sveriges plats i FN:s

säkerhetsråd kunna innebära en förändring?

Hittills finns det tyvärr ingenting som tyder på det: Inget direktbistånd, Marockobesök och lama uttalanden efter Marockos brott mot eldupphör.